

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025)

УДК 330.341.9

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ЗАКОНІ: ЯК ЄС ТА УКРАЇНА ФОРМУЮТЬ МАЙБУТНЄ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

І. І. Голубенко

к. ю. н., старший викладач кафедри інтелектуальної власності та приватного
права КПІ ім. Ігоря Сікорського (м. Київ).
ORCID-0000-0002-1632-5585

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LAW: HOW THE EU AND UKRAINE ARE SHAPING THE FUTURE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

I. I. Holubenko

PhD, Senior Lecturer of the Department of Intellectual Property and Private Law of
Igor Sikorsky KPI (Kyiv). ORCID-0000-0002-1632-5585

Анотація: ЄС визначив на сьогодні вектор правового регулювання штучного інтелекту, впроваджуючи перший у світі комплексний Закон про штучний інтелект (AI Act), який має стати мірилом для регулювання. Україна теж активно долучається до процесу врегулювання. У статті розглянуто, як ЄС вибудовує систему контролю за штучним інтелектом, які ініціативи впроваджуються в Україні та з якими викликами можемо зіткнутися у найближчому майбутньому.

Ключові слова: *штучний інтелект, регулювання.*

Annotation: The EU has now defined the direction for the legal regulation of artificial intelligence by implementing the world's first comprehensive Artificial Intelligence Act (AI Act), which is expected to become a benchmark for regulation. Ukraine is also actively engaging in the regulatory process. This article examines how the EU is building its AI oversight system, what initiatives are being implemented in Ukraine, and what challenges we may face in the near future.

Keywords: *artificial intelligence, regulation.*

У Європейському парламенті визначають застосування штучного інтелекту(далі-ШІ) як будь-який інструмент, що використовується програмою для відтворення поведінки, пов'язаної з людиною, такої як міркування, планування та творчість. Це поняття може бути розширено, оскільки ШІ вже може виходити за межі людських можливостей. [1]

Суб'єкти ШІ — це усі ті, хто бере участь у життєвому циклі системи, включаючи організації та окремих осіб, які розгортають або керують ШІ. Зацікавлені сторони — установи, організації, а також приватні особи, які безпосередньо чи опосередковано залучені до системи ШІ.[2]

Застосування ШІ впливає на багато аспектів життя людей. Воно визначає, який контент ви бачите онлайн, аналізує дані з обличч для правоохоронних органів і рекламних кампаній, створює тексти та малює картини, тим самим проникає в багато сфер. Іншими словами, ШІ впливає на повсякденність. Те що може впливати на людей повинно мати якісь межі та захист. Міжнародна група експертів Європейської комісії опублікувала посібник з етики для надійного штучного інтелекту[3], де визначено концептуальні правила роботи ШІ залежно від контексту його використання. Правила: а. Законність. Необхідно дотримуватися всіх законів і правил, визначених у міжнародних і національних положеннях. б. Етика та відповідальність. Робота ШІ повинна відповідати етичним принципам і цінностям як місцевих, так і глобальних спільнот. с. Надійність. Системи ШІ мають бути надійними та безпечними для людини. До принципів на яких повинна базуватись робота ШІ також можна віднести: прозорість, недискримінація та неупередженість, мінімізації даних, відповідальність.

1 серпня 2024 року набув чинності Акт Європейського Союзу про штучний інтелект (The EU AI Act).[3] AI Act є першим комплексним регулюванням ШІ, запровадженим великим міжнародним регулятором. Наразі він буде регулювати питання ШІ для 27 країн Європейського союзу, з перспективою

поширення на весь світ. Документ стосується не лише компаній із продуктами у сфері ШІ, а й компаній, які не розробляють чи не постачають продукти ШІ на ринок ЄС, але при цьому використовують їх у своїй діяльності. Нові правила визначають та класифікують зобов'язання для постачальників та користувачів ШІ відповідно до рівня ризику на чотири. Цим самим вводиться система контролю за рівнем ризику.

1. Неприйнятний ризик. Усі системи ШІ, які вважаються явною загрозою безпеці, засобам існування та правам людей, заборонені.

2. Високий ризик. Випадки використання ШІ, які можуть становити серйозний ризик для здоров'я, безпеки чи основних прав, класифікуються як високоризикові.

3. Ризик прозорості. Це стосується ризиків, пов'язаних із необхідністю прозорості використання ШІ. Закон про штучний інтелект вводить спеціальні зобов'язання щодо розкриття інформації, щоб гарантувати, що люди будуть поінформовані, коли це необхідно для збереження довіри. Наприклад, при використанні систем штучного інтелекту, таких як чат-боти чи голосові віртуальні помічники, люди повинні знати, що вони взаємодіють з машиною, та могли прийняти обґрунтоване рішення.

4. Мінімальний або відсутній ризик. Закон про штучний інтелект не вводить правил щодо штучного інтелекту, який вважається мінімальним або відсутнім. Переважна більшість систем штучного інтелекту, які зараз використовуються в ЄС, підпадають під цю категорію. Це включає такі програми, як відеоігри з підтримкою штучного інтелекту або фільтри спаму.

Хоча багато систем штучного інтелекту мають мінімальний ризик, вони все одно підлягають оцінці. Системи, що створюють неприйнятний ризик, такі як державний соціальний скоринг, заборонені. Високоризикові застосунки, наприклад, інструменти відбору кандидатів на роботу, підлягають суворим правовим вимогам. Після того, як система штучного інтелекту з високим

ризиком виходить на ринок, органи влади відповідають за нагляд за ринком, розробники забезпечують людський нагляд і моніторинг, а постачальники мають систему постринкового моніторингу. Постачальники та розробники також повинні повідомляти про серйозні інциденти та несправності. Інші застосування, які не заборонені та не визнані високоризиковими, залишаються майже без регулювання. Такий підхід спрямований на баланс між інноваціями та захистом прав громадян.

AI Act має свій графік впровадження. Відповідно, Закон про ШІ стане повністю обов'язковим з 1 серпня 2026 року після дворічного перехідного періоду. Водночас деякі правила набрали вже чинності. Так, з 2 лютого 2025 року заборонено використання систем ШІ, що становлять неприйнятний ризик, зокрема соціальний скоринг і масове сканування інтернету для створення баз даних розпізнавання обличь. Це важливий крок у захисті фундаментальних прав. Також організації, що розробляють або використовують ШІ, мають забезпечити належний рівень обізнаності про нього серед своїх співробітників. До 2 травня 2025 року постачальники ШІ-систем повинні розробити кодекси практики, щоб продемонструвати відповідність вимогам закону. Високоризикові системи мають більше часу на адаптацію – остаточний термін виконання вимог продовжено до 2 серпня 2027 року, щоб дати змогу зацікавленим сторонам пристосуватися до нових регуляторних норм.

В Україні для регулювання штучного інтелекту Мінцифри презентував Білу книгу, яка виступає баченням Мінцифри — аналітичним матеріалом, що має на меті запропонувати підхід до регулювання технологій штучного інтелекту в Україні. Не є аналітичним документом публічної політики в розумінні Закону України «Про правотворчу діяльність».[4] Цілями виступають: підтримка конкурентоспроможності бізнесу та забезпечення доступу до глобальних ринків, захист прав людини, євроінтеграція до Європейського Союзу. Bottom-up підхід який запропонований передбачає

спочатку підготовку компанії до вимог, а далі ухвалення закону-аналогу європейського AI Act. Вище зазначений підхід узгоджується із Декларацією Блетчлі, що була підписана Україною під час Саміту безпеки штучного інтелекту у 2023 році, підписавши яку, Україна підтримала ідею створення рамок, які гарантуватимуть, що технології штучного інтелекту розроблятимуться та використовуються відповідально та безпечно по всьому світу. Це стосується, як державних послуг у різних сферах, так і бізнесу.

Штучний інтелект став невід'ємною частиною сучасного суспільства, активно впливаючи на ключові сфери життя людини та природи: медицину, освіту, творчість, медіа, політику, безпеку, бізнес і державне управління. Європейський Союз став одним із перших, хто системно підійшов до правового регулювання ШІ, ухваливши AI Act — перший у світі комплексний закон у цій сфері, який задає глобальні стандарти та вектори руху. Україна бере активну участь у формуванні власної нормативної бази, орієнтуючись на європейські підходи та можливість виходу українських компаній на європейський ринок.

Література

1. Intelligence artificielle : définition et utilisation. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/fr/headlines/society/20200827STO85804/intelligence-artificielle-definition-et-utilisation/>
2. OECD, Recommendation of the Council on Artificial Intelligence. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0449>
3. The Ethics Guidelines for Trustworthy Artificial Intelligence (AI) is a document prepared by the High-Level Expert Group on Artificial Intelligence (AI HLEG). This independent expert group was set up by the European Commission in June 2018, as part of the AI strategy announced earlier that year. URL: <https://ec.europa.eu/futurium/en/ai-allianceconsultation.1.html>

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 25 квітня 2025 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2025)

4. The EU AI Act. Режим доступу:

<https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20230601STO93804/eu-ai-act-first-regulation-on-artificial-intelligence>

5. Біла книга з регулювання ШІ в Україні: бачення Мінцифри. URL:

<https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community/docs/%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%A8%D0%86.pdf>